

Sivil Toplum Vebası: Orta Sınıf Ve Orta Sınıf Memnuniyetsizleri

Miguel Amorós

26.04.2015

Ekonomi ve politikanın yakından ilişkili olduğu temel bir gerçektir. Bu ilişkinin mantıksal sonucu olarak, fiili politikaların temelde ekonomik olması gerekir: pazar ekonomisinin de bir pazar politikası vardır. Dünya pazarlarını yöneten güçler, hem iç hem dış politikalara ilişkin devlet üzerinde fiili baskı uygular. Bu baskı, ülke düzeyinde olduğu gibi yerel düzeyde de aynı şekilde uygulanır. Bu baskıyı uygulayabilmelerini sağlayan şey şudur: ekonomik büyüme, kapitalizmin politik istikrarı için gerek ve yeter şarttır. Kapitalizmdeki parti sistemi, ekonomik gelişme hızıyla uyumlu olarak serpilir. Gelişme vites artırdığında politika genelde iki-partili sistem biçimini alır. Gelişme durakladığında politik panorama, sanki bir homeostatik mekanizmaya bağlanmışçasına çeşitlenir.

Kökene emeğin sömürülmesine dayanan, toplumsal bir ilişki olan kapital, insanın tüm eylemlerini ve her alanını gasp etti: kültür, bilim, sanat, günlük hayat, dinence, politika... Toplumun köşe bucak nesi varsa metalaştırılmış olması, hayatın kendisinin, her yönüyle ticari standartlara göre işlemesi demektir, başka bir deyişle, hayatın her yönü kapitalizmin mantığıyla yönetiliyor demektir. Bu özelliklere sahip bir pazar toplumunda, kelimenin klasik anlamıyla sınıf (çatışma halindeki ayrı dünyalar) yoktur. Birbirinden farksız ve uysal bir kitlenin içinde, sermaye sınıfının -burjuvazinin- sınırının nerede başladığı belirsizdir. İdeolojisi ise genele yayılmıştır ve sınıf farklarına rağmen bütün davranışlar buna göre düzenlenir. Sınıflar arasındaki sınırların bulanık olması, bu özel durumda, toplumsal eşitsizliğin azalması nedeniyle değildir; Tam tersine, toplumsal eşitsizlik daha da artmasına karşın paradoksal bir şekilde algılardaki netliği azalır ve bunun sonucunda gerçek mücadelecilik seyrekleşir. Burjuva yaşam tarzı, burjuva olmayan sınıflara sızdı ve radikal değişim arzusunu sulandırıyor. Ücretli çalışanlar başka bir yaşam şekli ya da başka tür bir toplum istemiyorlar, ya da istedikleri en fazla, var olan toplumun içinde daha iyi bir pozisyon yani daha fazla alım gücü. Şiddetli çatışma hali, uç bölgelere taşındı: artık en büyük çelişkilerin temelinde sömürü değil, dışlama var. Tarihsel ve toplumsal dramın oyuncularını artık pazarda sömürülenler değil, kovulanlar ya da pazardan ayrılmayı seçenler: “sistemin” dışında konumlanan ve genelde ona zarar verecek şekilde hareket edenler.

Kitle toplumu standart ama son derece hiyerarşik bir toplumdur. Onun hakim tepelerindeki kadrolar, bir mülk ve rant sahipleri sınıfı değil, tam bir idareciler sınıfı oluşturan üst düzey yöneticilerdir. Yani güç, kişinin sahip olduklarından değil kişinin görevinden gelir. Karar süreci, toplumsal hiyerarşinin en yüksek kademelerinde yoğunlaşırken; baskılar, genelde güvencesiz iş ve dışlanma yoluyla, toplumsal hiyerarşinin en alt kısmını ezer. Ara kademeler ne ezilmenin acısını hissederler, ne de bununla ilgilenirler, sadece kabullenirler. Fakat ekonomik kriz dönemlerinde ezici güçler toplumsal terazide yükselirken onları aşağı çeker. Daha sonra, orta sınıflar denilen bu tabakalar, parti sisteminin temelini oluşturan duyarsızlıklarından uyanırlar, toplumsal hareketleri kirletirler ve yeni ittifaklar ve partiler biçiminde politik girişimlerde bulunurlar. Amaçları hiç kuşkusuz, proletaryanın kurtuluşu, ya da özgür üreticilerden oluşan özgür bir toplum değildir. Çok daha yavan hedefleri vardır, çünkü elde etmek istedikleri şey sadece orta sınıfı kurtarmaktır, yani onu proletaryalaşmaktan kurtarmak.

Kapitalizmin coğrafi ve toplumsal genişlemesi, üretim sürecinin örgütlenmesiyle ilişkili ücretli emek sektörlerinin genişlemesine, ekonomide üçüncü sektörün gelişmesine ve toplumsal yaşamın profesyonelleşmesine ve devletçi bürokratikleşmeye yol açar: memurlar, danışmanlar, uzmanlar, teknisyenler, beyaz yakalı idari kadrolar, gazeteciler, serbest meslek sahipleri, vb. Statüleri, üretim araçlarının sahipliğinden değil, akademik eğitimlerinden gelir. Klasik sosyal demokrasi, bu yeni “orta sınıfları”, ılımlı reformcu politikaları mümkün kılan bir denge unsuru olarak algıladı ve tabii ki bu sınıfların daha da gelişmesi, küreselleşme sürecinin çok zorlukla karşılaşmadan en yüksek düzeyine erişmesine izin verdi. öğrenci sayısının katlanarak artması bu sınıfların gelişiminin anlamlı bir göstergesi; üniversite mezunları arasındaki işsizlik eğitimlerinin değer kaybettiğini ortaya koydu ve birdenbire proletaryalaştıklarını gösterdi. Buna verdikleri cevap, tabii ki, doğalarına tamamen yabancı olan, anti-kapitalist bir karakter değil, geçmişteki sosyal demokrat reformculuğa ateşli bir bağlılıkla birlikte politik sahnenin ılımlı bir revizyonu oldu.

Orta sınıf, modern bilinçsizliğin tam ortasında dururken, bu haliyle, kendi özel durumuna kafa yormuyor; kendi gözünde, durumu evrensel. Her şeyi, krizin etkisiyle numarası artan gözlüğünden görüyor. Onun anlayışında herkes orta sınıf ve herkes kendini ifade etmek için düşünürlerinin (Negri, Gramsci,

Foucault, Deleuze, Derrida, Baudrillard, Mouffe, vb.) onlara sağladığı prefabrik dili kullanmak zorunda. Politikası ise, herkes vatandaştır, yani bir seçmen toplumunun üyesidir ve herkes coşkuyla, seçimlere ve seçmen katılımını mobilize eden teknik mekanizmaya katılmalıdır: bir yanda post-modern ideolojik az gelişmişlik, diğer yanda teknolojik-donanımlı parlamenter az gelişmişlik. Dünya görüşü, taraftarlarının toplumsal çelişkileri sınıf mücadelesi olarak görmesini engeller; onlara göre, böylesi çelişkiler varlıkların hatalı dağıtılmasından kaynaklanır; bu sorunun çözümü devletin elindedir ve bu yüzden orta sınıfı en iyi temsil eden siyasi oluşumların politik hegemonyasına bağlıdır. Orta sınıf politik kimliğini kapitalizme karşı değil, “kast”a, yani devleti babasının çiftliği yapan siyasi oligarşiye karşı yeniden oluşturur. Diğer çürümüş kesimler, bankerler, emlak müteahhitleri ve sendika liderleri ikinci seviyeye düşer. Orta sınıfın özelliği korkak olmasıdır; onu hareket ettiren korkudur; kendinden emin ve sakin olmasının yanı sıra, hırs ve gösteriş özellikleri de bulunur. Sınıf coşkusu parlamentarizm içinde tamamen tükenir; vermeyi düşündüğü tek kavga seçim kavgasıdır çünkü planlarında, korkularının kaynağı olan iktidarla karşılıklı cepheleşmeye yer yoktur ve ilk önceliği 2008 öncesi statüsünü geri kazanmaktır.

İşçi sınıfı toplumları sermaye tarafından yok edildiğinde, “vatandaşlık” kavramı yedek bir kimlik sunar. Vatandaş, oy hakkına sahip bir varlıktır ve görünüşte düşmanları ne sermaye ne de devlettir. Onun düşmanları, çaresizlikle kuşatılmış orta sınıfın devlet kurumlarına doğru yürüyüşünün önünde duran en büyük engel olan eski çoğunluk partileridir. Fakat küresel pazarın kötü davrandığı orta sınıfın ideolojisi olan sivil toplum ideolojisi, sadece Stalinist işçiliğin bir çeşidi olmanın ötesinde; burjuva radikalizminin post-modern çeşididir ve bu yüzden toplumsal gerilemenin öncü koludur. Toplumsal imajı yararına bile olsa, modası geçmiş kabul ettiği anti-kapitalizm içinde yer almaz, onun yerine az çok popülist türde bir sosyal liberalizmi benimser. Çünkü her ne kadar, dışlanma riski olan ama otonom hareket edemeyecek kadar yönlerini şaşırmış kitleleri ve sivil toplumun ekonomi ve devletin dışında yeniden örgütlenmesini dayatamayacak kadar zayıf toplumsal hareketleri desteklemek onların yararına olsa da, sivil toplum ideolojisinin özü, orta sınıfların düşüşü ve orta sınıfın gerçek arzularıdır. Bu anlamda, IU, MC ve IC¹ ile başarısızlığa uğrayan neo-Stalinizm’inin halefi ve mirasçısı olan sivil toplum ideolojisi; kendine özgü bazı otoriter antikalıkları koruyup kimlik oluşturmak için şu ya da bu sembolü kullanmasına karşın yok olmayan aşağılık komplekslerine ve liderlik arzularının hüsrana uğramasına rağmen devam etmekte. Sivil toplum programı, bir sonradan görme programıdır: son derece esnektir, ilkelerin önemi yoktur; stratejisi bilinçli bir şekilde çıkarıcıdır, çünkü neredeyse bütün işsiz siyasi maceracıları kullansa da, saflarını dolduranlar genelde siyaset sahnesinde yeni, sadece kısa vadeli hedefleri olan kariyer sahipleridir.

Sivil toplum programlarının hiçbirinde, yaşamın araçlarının toplumsallaşması, öz-yönetimin gelişmesi, siyasi uzmanlaşmanın engellenmesi, mahalle meclisleri, komünal sahiplik ya da bölge nüfusunun dengeli dağılımı çağrıları yok. Sivil toplum partileri ve ittifakları basitçe, kemikleşmiş tabanını genişletecek şekilde, “zenginliğin” yeniden dağıtılması çağrısı yapıyor, yani güvencesiz işçiliğin önüne geçmek ve işsiz üniversite mezunlarının büyük kısmının iş gücüne katmak için belli kurumlara bütçeden pay ayrılması konusunda ajitasyon yapıyor; bu niyetler hiçbir şekilde geçmişle bağını koparma tehdidi içermiyor. Siyaset arenasına düşman olarak bile girmiyorlar; [Ç.N. faşist diktatör Franco’nun ölümünden 3 yıl sonra yapılan referandumla kabul edilen] 1978 anayasasını değiştirmek konusundaki söylemleri samimi değil. Daha ringe ayak basmadılar ama bolca gerçekçilik ve ılımlılık gösteriyorlar, küfür ettikleri “kast”a köprüler kuruyor, partilerinin bazılarıyla anlaşma bile yapıyorlar. Örgütler olarak birleşip medyada yeterince etki sahibi oldukları zaman, bir sonraki adımda, var olan sistemi eskisinden daha net ve etkili şekilde yönetecekleri gerçeğinin farkındalar. İstikrarı bozacak hiçbir önlemleri onaylamıyorlar çünkü sivil toplum hareketinin liderleri, devlet gemisinde dümene geçtikleri zaman ekonominin daha düzgün gelişeceğini göstermek istiyorlar. Kendilerini ekonominin kurtuluşu için umut olarak sunmak zorundalar ve bu yüzden projeleri, ilerlemeyi üretkenlik olarak tanımlıyor, yani kalkınmacı. Bu yüzden, vergi sistemindeki reformlar ya da çevresel kaynakların yoğun sömürüsü yoluyla elde edilecek bile olsa, istihdam yaratacak, gelir dağılımını yeniden düzenleyecek, ihracatı artıracak olan endüstriyel ve tekno-

¹ IU: Izquierda Unida—Birleşik Sol — kuruluşu 1986.

MC: Movimiento Comunista—Komünist Hareket—kuruluşu 1971.

IC: Iniciativa per Catalunya—Catalonia İçin İnisiyatif—kuruluşu 1987.

lojik büyümeyi savunuyorlar. Bu öneriler söylenebilecek en hafif şey, yaratılacak olan işlerin toplumsal olarak faydasız olacağı ve gerçek ihtiyaçları karşılamayacağı. Politik gerçekçiliklerini tamamlayan ekonomik gerçekçiliğin buyruğu altındalar: politikanın dışında hiçbir şey ve pazar dışında hiçbir şey — her şey pazar için.

Ulusalcı türleri dâhil, sivil toplum hareketinin görece yükselmesi, ekonomik krizin şiddetlendiğini gösteriyor. Ancak bu yükseliş, toplumsal ayrışmayı derinleştirerek örgütlü protesto hareketine yol açmak şöyle dursun, ezenleri saklayıp örtbas ederek yalancı bir muhalefetin ortaya çıkıp gelişmesini sağladı. Bu muhalefet, tahakküm sistemini sorgulamak bir yana, onu destekleyip güçlendiriyor: yarı yolda durdurulan bir kriz. Yine de, toplumun ezilmesi ve yabancılaşmayı çok şiddetli ve uzun vadede politik meseleler olarak kamufle edemeyip toplumsal meseleler olarak ortaya çıkacaklar. Toplumsal meselelerin patlaması, gerçek toplumsal mücadelenin geri dönüşüne bağlıdır. Medyaya ve politikaya yabancı olan bu mücadele, yerinden yurdundan en çok koparılan kesimlerin içinden doğan inisiyatiflerle doludur. Bu kesimler, kendilerini orta sınıfın gemisine bağlayan ipleri kesmeye ve doğayla ilgili burjuva ön yargılarını bir kenara bırakmaya karar verdiklerinde kaybedecek pek bir şeyi olmayanlardır. Fakat bugün, potansiyel olarak sistem karıtı kesimler tükenmiş ve otonom olarak örgütlenemiyor gibi görünüyor. Bu yüzden sivil toplum hareketi alt kademelerde at koşturuyor ve mevcut kurumların kapısını tıklatarak girmek için izin istiyor.



Miguel Amorós

Sivil Toplum Vebası: Orta Sınıf Ve Orta Sınıf Memnuniyetsizleri
26.04.2015

The civil society plague: the middle class and its discontents, Anarşist Ekonomi Tartışmaları - 24,
Meydan Gazetesi
Çeviri: Özgür Oktay

Çevirenin Notu: İspanya’da 2008 küresel finansal kriziyle birlikte başlayan ekonomik kriz halen sürmektedir. Anarşist Ekonomi Tartışmaları başlıklı yazı dizimizin bu bölümünde, Miguel Amorós’un, ekonomik krizi ve kemer sıkma politikalarına karşı gelişen toplumsal hareketleri analiz ettiği, 30 Nisan 2015’te Murcia şehrindeki Cafetería Ítaca’daki konuşmasını aktarıyoruz. Bu metnin özellikle ekonomik krizi, krizin etkilediği sınıfları, sınıfların (özellikle orta sınıfların) ortaya koydukları siyasi yapıları ve ezilenlerin mücadelesinin tüm bunlarla ilişkilerini anlamak açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Miguel Amorós, kriz sonrasında ortaya çıkan, Syriza ve Podemos tarzı partilerin ekonomik alt yapısını ortaya koyuyor ve toplumsal mücadelenin nasıl manipüle edildiğini deneyimlerden yola çıkarak oldukça iyi yansıtıyor.

Miguel Amorós: Valencia’lı anarşist militan, tarihçi ve teorisyen, 1968’den itibaren Kara Bayrak, Özgür Dünya, Barikat, Kontrol Edilemeyenler, Özyönetimi ve Toplumsal Devrimi Savunan İşçiler gibi birçok anarşist grubun kuruluşunda yer aldı. Bir süre tutsaklıktan sonra sürgün gittiği Fransa’da işçi mücadelesinin ve endüstri karşıtı hareketlerin içinde yer aldı. Franco sonrası geçiş döneminde işçilerin öz örgütlülüğünü savundu. Özellikle 1936 İspanya Devrimi ile ilgili biyografi kitapları ile bilinen Miguel Amorós, aynı zamanda kalkınma karşıtı ve özgürlükçü dergi Argelaga’nın editörlüğünü yapmaktadır.